

Muhamed Mujakić

**NAJVAŽNIJI EVROPSKI DOKUMENTI
O VISOKOM OBRAZOVANJU**

**THE MOST IMPORTANT EUROPEAN
DOCUMENTS ON HIGHER EDUCATION**

Sažetak

Ovaj prilog pod nazivom „Najvažniji evropski dokumenti o visokom obrazovanju“ ima za cilj da na jednom mjestu predstavi prijevode najvažnijih evropskih dokumenata o visokom obrazovanju široj akademskoj javnosti u Bosni i Hercegovini. U posljednje vrijeme često se upotrebljavaju termini „Bolonja“, „Lisabonski proces“ i dr. a da se u suštini ne zna o čemu se u stvarnosti radi. Prilog ima i kritičku notu prema nadležnim vlastima koje nisu usvojile institucionalni okvir za primjenu „Bolonjskog procesa“ – zakon o visokom obrazovanju BiH.

Ključne riječi: *Bolonjska deklaracija, evropski dokumenti o visokom obrazovanju, visoko obrazovanje, Lisabonska konvencija, Magna Charta Universitatum, Sorbonska deklaracija, zakon o visokom obrazovanju*

Summary

This text is aimed at introducing the translations of the most important European documents on higher education to the wider academic public in Bosnia and Herzegovina. Terms such as „Bologna“, „the Lisbon Process“, although frequently used, are often

misinterpreted in the public. This overview also has a critical note regarding the Bosnian authorities who have not done enough to ensure the institutional framework for the implementation of the Bologna process - The Law on Higher Education.

Key words: *Bologna Declaration, European documents on higher education, higher education, Lisbon Convention, Magna Charta Universitatum, Sorbonne Declaration, the Law on Higher Education.*

1. Uvodni dio

Bosna i Hercegovina ni do danas, više od tri godine nakon potpisivanja Deklaracije o visokom obrazovanju u Evropi, poznatije kao *Bolonjska deklaracija*, nije usvojila zakon o visokom obrazovanju.¹ Međutim, ne samo da nije usvojila ovaj ključni zakon nego i sama reforma visokog obrazovanja ide veoma sporo. Ta sporost reformskih procesa ima za posljedicu i nepoznavanje osnovne materije iz ove oblasti, to jest osnovnih postulata o visokom obrazovanju u Evropi, sadržanih u dokumentima/poveljama o visokom obrazovanju. Zato smo mi odlučili da u našem prikazu damo prijevod četiri osnovna dokumenta o visokom obrazovanju na cjelovit način.

2. Tekst Magna Charta Universitatum

Magna Charta Universitatum²

Predgovor

Rektori potpisnici sa evropskih univerziteta, koji su se sastali u Bologni 1988. godine, na 900. godišnjicu najstarijeg univerziteta

¹ Npr., susjedna Srbija je također 2003. godine potpisala Bolonjsku deklaraciju, ali je nakon dvije godine, tj. 2005. godine, usvojila Zakon o visokom obrazovanju.

² Tekst preuzet sa službene web stranice Univerziteta u Sarajevu www.unsa.ba.

u Evropi, četiri godine prije ukidanja granica između zemalja Evropske zajednice, nadajući se dalekosežnoj saradnji između svih evropskih nacija i vjerujući da će narodi i države više nego ikada prije postati svjesni uloge koju će univerziteti imati u promjenjivom i sve više internacionalnom društvu, smatraju:

1. da približavanjem kraju tisućljeća budućnost čovječanstva sve više ovisi o kulturnom, naučnom i tehničkom razvoju, koji se stvara u središtima kulture, znanja i istraživanja, kao što su univerziteti;
2. da zadatak univerziteta da šire znanje mlađim naraštajima podrazumijeva kako u savremenom svijetu oni moraju služiti društvu kao cjelini; te da kulturna, društvena i privredna budućnost društva osobito zahtijeva znatna ulaganja u neprekidno obrazovanje;
3. da univerziteti moraju pružiti budućim naraštajima obrazovanje koje će ih naučiti – a preko njih i druge ljude – da poštuju sklad prirodnog okoliša i život sam po sebi.

Rektori potpisnici sa evropskih univerziteta objavljuju svim državama i na savjest svim narodima temeljna načela koja moraju, sada i zauvijek, podržavati ostvarivanje poziva univerziteta.

Osnovna načela

1. Univerzitet predstavlja autonomnu instituciju u srcu društva koja je različito organizirana zbog geografskog i historijskog naslijeđa; on proizvodi, preispituje, procjenjuje i prenosi kulturu putem istraživanja i poučavanja. Kako bi zadovoljio potrebe svijeta koji ga okružuje, istraživanje i poučavanje na univerzitetu mora biti moralno i intelektualno nezavisno od svakog političkog autoriteta, te intelektualno nezavisno od svakog političkog autoriteta i ekonomske moći.
2. Nastava i istraživanje na univerzitetima moraju biti međusobno neodvojivi kako nastava ne bi zaostala za potrebama koje se mijenjaju sa zahtjevima društva i napretkom nauke.
3. Sloboda istraživanja i nastava primarna su načela univerzitetskog života, te vlade i univerziteti moraju – koliko god

- je svakome od njih moguće – osigurati poštivanje ovog temeljnog zahtjeva. Odbacujući netoleranciju i afirmirajući neprekidnu otvorenost prema dijalogu, univerzitet je idealno mjesto susreta nastavnika, koji su sposobni prenijeti svoje znanje i dalje ga razvijati istraživanjem i inoviranjem, i studenata voljnih i sposobnih da se tim znanjem obogate.
4. Univerzitet slijedi evropsku humanističku tradiciju; njegova je neprekidna briga postizanje sveopćih znanja; kako bi ispunio svoj poziv, on nadilazi geografske i političke granice, te potvrđuje životnu potrebu različitih kultura za međusobnim upoznavanjem i utjecajem.

3. Tekst Lisabonske konvencije

Konvencija o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji (*Lisabonska konvencija*)³

Sažetak

Otvorena za potpisivanje od strane zemalja članica Vijeća Evrope, zemalja članica UNESCO-a u evropskoj regiji, svih ostalih potpisnica, ugovorne države ili strane u evropskoj kulturnoj Konvenciji Vijeća Evrope i/ili u UNESCO-ovoj Konvenciji o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja u zemljama koje pripadaju evropskoj regiji, koje su pozvane na diplomatsku konferenciju zaduženu usvajanjem ove konvencije, u Lisabonu, 11. aprila 1997. godine.

Stupa na snagu: 1. februara 1999. godine.

Sažetak Sporazuma

Konvenciju su zajednički skicirali Vijeće Evrope i UNESCO. Skicirana je tako da pojednostavi pravni okvir na evropskom nivou i da dugoročno zamijeni šest konvencija usvojenih po ovom pitanju

³ Tekst prijevoda Konvencije preuzet sa službene web stranice Univerziteta u Sarajevu www.unsa.ba.

od strane Vijeća Evrope ili UNESCO-a. Konvencija ima za cilj olakšati priznavanje dodijeljenih kvalifikacija. Omogućava da zahtjevi budu procijenjeni na pošten način i u razumnom periodu. Priznavanje može biti jedino odbijeno ako je kvalifikacija bitno različita od one u zemlji domaćinu – i odgovornost je na njenoj obrazovnoj instituciji da to dokaže.

Svaka država, Sveta Stolica, ili Evropska zajednica obavještava oba depozitara Konvencije vlasti koje su odgovorne da sačine različite kategorije odluka u priznavanju slučaja. Dva tijela – Komitet Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji i Evropska mreža državnog informativnog centra za akademsku mobilnost i priznavanje (ENIC mreža), nadgledaju, promoviraju i olakšavaju provođenje Konvencije. Komitet je odgovoran za promoviranje primjene Konvencije i nadgledanje njenog provođenja. Dokraja, može usvojiti, većinom strana, preporuke, deklaracije, protokole i modele prakse da vodi odgovarajuće vlasti strana. Prije donošenja odluka, Komitet zahtijeva mišljenje ENIC mreže. Što se tiče ENIC mreže, ona odobrava i asistira praktično provođenje Konvencije od strane odgovornih državnih vlasti.

Konvencija o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja
u evropskoj regiji

Lisabon, 11. IV 1997. godine

Preambula

Članice ove konvencije,

Svjesne činjenice da je pravo na obrazovanje ljudsko pravo, i da to visoko obrazovanje, koje je instrument u postizanju i napredovanju znanja, sadržava izuzetno bogata kulturna i naučna sredstva i za pojedinca i za društvo; Smatrajući da visoko obrazovanje treba odigrati vitalnu ulogu u promoviranju mira, uzajamnog razumijevanja i tolerancije, i u stvaranju uzajamnog povjerenja među narodima i nacijama;

Smatrajući da se velika različitost u obrazovnim sistemima u evropskoj regiji odražava na kulturne, društvene, političke, psiho-

loške, vjerske i ekonomske razlike, izuzetno sredstvo koje bi trebalo u potpunosti poštovati; Želeći omogućiti svim ljudima u regiji da imaju u potpunosti koristi od ovih sredstava različitosti olakšavajući pristup stanovnicima svake članice i studentima obrazovnih institucija svake članice obrazovnim resursima druge članice, olakšavajući njihove napore da nastave svoje obrazovanje ili da završe period studiranja u višim obrazovnim institucijama u tim drugim članicama; Smatrajući da priznavanje studiranja, certifikata, diploma i stepena pribavljenih u drugoj zemlji u evropskoj regiji predstavlja značajnu mjeru za promoviranje akademske mobilnosti između članica;

Pridajući veliki značaj principima institucionalne autonomije, i svjesne potrebe da se podrži i zaštititi ovaj princip;

Uvjerene da je pošteno priznavanje kvalifikacija ključni element prava na obrazovanje i odgovornost društva; poštujući konvencije Vijeća Evrope i UNESCO-a koje obuhvaćaju akademsko priznavanje u Evropi:

- Evropska konvencija o ekvivalentnosti diploma za prijem na univerzitete (1953), i njen Protokol (1964),
- Evropska konvencija o ekvivalentnosti perioda studiranja na univerzitetu (1956);
- Evropska konvencija o akademskom priznavanju univerzitetских kvalifikacija (1959);
- Konvencija o priznavanju studiranja, diploma i stepena visokog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji (1979);
- Evropska konvencija o općoj ekvivalentnosti perioda studiranja na univerzitetu (1990);

Poштуjući također Međunarodnu konvenciju o priznavanju studiranja, diploma, i stepena visokog obrazovanja u arapskim i evropskim zemljama koje graniče na Mediteranu (1976), usvojene unutar okvira UNESCO-a i djelomično obuhvaćajući akademsko priznavanje u Evropi;

Imajući na umu da bi se ova konvencija trebala razmatrati u kontekstu konvencija UNESCO-a i međunarodne preporuke obuhvaćajući ostale regije svijeta, i potrebe za poboljšanjem razmjene informacija između ovih regija; Svjesne širih promjena u visokom obrazovanju u evropskoj regiji od kada su ove konvencije usvojene,

rezultirajući značajnom promjenom unutar i između državnih sistema visokog obrazovanja, i potrebe prilagođavanja pravnih instrumenata i prakticiranja kako bi se odrazili ovi razvoji;

Svjesne potrebe da se pronade zajedničko rješenje rješavanja problema priznavanja u evropskoj regiji;

Svjesne potrebe da se poboljša trenutna praksa priznavanja i učini transparentnom i bolje prihvaćenom u trenutnoj situaciji visokog obrazovanja u evropskoj regiji;

Sigurne u pozitivan značaj elaborirane i usvojene konvencije pod zajedničkim pokroviteljstvom Vijeća Evrope i UNESCO-a koja omogućava okvir za dalji razvoj prakse priznavanja u evropskoj regiji;

Svjesne značaja pružanja stalnog mehanizma za provođenje u cilju postavljanja principa i odredaba trenutne konvencije u praksu;

Složile su se kako slijedi:

Poglavlje I - Definicije

Član I

Za svrhe ove konvencije, sljedeći termini imaju sljedeće značenje:

Pristup (visokom obrazovanju)

Pravo kvalificiranih kandidata da se prijavljuju i da budu razmatrani za pristupanje visokom obrazovanju.

Prijem (u institucije visokog obrazovanja i programe)

Zakon, ili sistem, koji dopušta kvalificiranim kandidatima da prate studije visokog obrazovanja u određenim institucijama i/ili datom programu.

Procjena (institucija ili programa) – Proces uspostavljanja obrazovne kvalifikacije institucije za visoko obrazovanje ili program.

Procjena (pojedinačnih kvalifikacija) – Pisano ocjenjivanje ili procjena kvalifikacija stranih pojedinaca od strane ovlaštenog tijela.

Odgovorna vlast za priznavanje – Tijelo koje zvanično donosi odluke o priznavanju kvalifikacija stranca.

Visoko obrazovanje – Sve vrste trajanja studija, ili kompleti studija, trening ili obuka za istraživanje na postsekundarnom nivou koje priznaju relevantne vlasti članice koje pripadaju njenom sistemu visokog obrazovanja.

Institucija visokog obrazovanja – Ustanova koja omogućava visoko obrazovanje i koju priznaje odgovorna vlast članice, a koja pripada njenom sistemu visokog obrazovanja.

Program visokog obrazovanja – Tok studiranja priznat od odgovorne vlasti članice koja pripada njenom sistemu visokog obrazovanja, i dopuna koja je omogućena studentu s kvalifikacijama visokog obrazovanja.

Period studiranja – Svaka komponenta programa visokog obrazovanja koja je procijenjena i dokumentirana i, dok nije upotpunjen program studiranja, predstavlja značajno postizanje znanja ili vještine.

Kvalifikacija – A. Kvalifikacija visokog obrazovanja – Svaki stepen, diploma ili neki drugi certifikat, izdat od odgovorne vlasti koji potvrđuje uspješno završen program visokog obrazovanja. B. Kvalifikacije koje daju pristup visokom obrazovanju – Svaka diploma ili neki drugi certifikat izdat od odgovorne vlasti koji potvrđuje uspješno završen program obrazovanja i koji pruža imaoću kvalifikacija pravo da bude razmatran za pristup visokom obrazovanju (vidi definiciju pristupa).

Priznavanje – Formalno priznavanje odgovorne vlasti vrijednosti kvalifikacija obrazovanja stranca u svrhu pristupa obrazovnim aktivnostima i/ili aktivnostima zapošljavanja.

Uvjet A. Opći Uvjeti – Uvjeti koji moraju biti ispunjeni u svim slučajevima za pristup visokom obrazovanju, ili datom nivou istog, ili za priznavanje kvalifikacija visokog obrazovanja na određenom nivou. B. Posebni uvjeti – Uvjeti koji moraju biti ispunjeni, pored općih uvjeta, u cilju postizanja prijema na određeni program visokog obrazovanja, ili za priznavanje posebne kvalifikacije visokog obrazovanja na određenom polju studiranja.

Poglavlje II - Odgovornost vlasti

Član II 1

1. Tamo gdje su centralne vlasti članice odgovorne da donesu odluke u priznavanju slučajeva, ta članica se odmah obavezuje na odredbe ove konvencije i poduzima neophodne mjere kako bi se osiguralo provođenje njenih odredaba na njenoj teritoriji. Tamo

gdje odgovornost za donošenje odluka po pitanju priznavanja leži na sastavnim dijelovima članice, članica obavještava jednog od depozitara kratkom izjavom o svojoj ustavnoj situaciji ili strukturi u vrijeme potpisivanja ili deponiranja instrumenata ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja, ili u bilo koje vrijeme poslije. U takvim slučajevima, odgovorne vlasti sastavnih dijelova članice tako određene poduzimaju neophodne mjere kako bi osigurale provođenje odredaba ove konvencije na svojoj teritoriji.

2. Tamo gdje odgovornost za donošenje odluka po pitanju priznavanja leži na pojedinačnim institucijama visokog obrazovanja ili drugim tijelima, svaka članica prema svojoj ustavnoj situaciji ili strukturi prenosi tekst ove konvencije onim institucijama ili tijelima i poduzima sve moguće korake u ohrabrivanju povoljnih razmatranja i primjene njenih odredaba.

3. Odredbe iz stava 1 i 2 ovog člana primjenjuju se, *mutatis mutandis*, na obaveze članica prema sljedećim članovima ove konvencije.

Član II 2

U vrijeme potpisivanja ili deponiranja instrumenta ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja, ili u bilo koje vrijeme poslije, svaka članica, Sveta Stolica ili Evropska zajednica obavještavaju oba depozitara sadašnje konvencije o vlastima koje su odgovorne da sačine različite kategorije odluka u priznavanju slučaja.

Član II 3

Ništa se u ovoj konvenciji neće smatrati kao derogiranje povoljnijih odredaba o priznavanju kvalifikacija izdatih u jednoj od članica koje su sadržane ili proizlaze iz postojećeg ili budućeg sporazuma u kojem članica ove konvencije može biti ili može postati članica.

Poglavlje III - Osnovni principi procjene kvalifikacija

Član III 1

1. Imaoci kvalifikacija izdatih u jednoj od članica imaju odgovarajući pristup, na zahtjev odgovarajućem tijelu, procjeni tih kvalifikacija.

2. Ne postoji diskriminacija u pogledu kandidatovog spola, rase, boje kože, invalidnosti, jezika, vjeroispovijesti, političkog ili nekog drugog mišljenja, nacionalnog, etničkog ili socijalnog porijekla, u vezi s nacionalnom manjinom, imovinom, statusom rođenja ili nekog drugog, ili na temelju svih drugih okolnosti koje nisu u vezi s određivanjem kvalifikacija za koje se traži priznavanje. U cilju osiguravanja ovog prava, svaka članica poduzima odgovornost da sastavi odgovarajuće rasporede za procjenjivanje zahtjeva za priznavanje kvalifikacija samo na osnovu znanja i vještine koji su postignuti.

Član III 2

Svaka članica osigurava da su procedure i kriteriji koji se koriste u procjeni priznavanja kvalifikacija transparentni, dosljedni i pouzdani.

Član III 3

1. Odluke o priznavanju donose se na osnovu odgovarajuće informacije o kvalifikacijama za koje se traži priznavanje.

2. U prvom redu, odgovornost za pribavljanje odgovarajućih informacija leži na kandidatu, koji omogućava takvu informaciju.

3. Pored odgovornosti kandidata, institucije koje izdaju kvalifikacije dužne su omogućiti, na zahtjev kandidata i u okviru razumnih ograničenja, relevantne informacije imaocu kvalifikacija, instituciji, ili odgovornim vlastima zemlje u kojoj se traži priznavanje.

4. Članice upućuju, ili potiču, sve obrazovne institucije koje pripadaju njenim sistemima obrazovanja da udovolje svakom razumnom zahtjevu za informaciju u svrhu procjene kvalifikacija postignutih u spomenutim institucijama.

5. Odgovornost dokazivanja da zahtjev ne ispunjava relevantne zahtjeve leži na tijelu koje poduzima procjenu.

Član III 4

Svaka članica osigurava, u cilju olakšavanja priznavanja kvalifikacija, da pruži odgovarajuće i jasne informacije o njenom obrazovnom sistemu.

Član III 5

Odluke o priznavanju donose se u jednom razumno ograničenom vremenskom periodu, unaprijed specificirane od odgovorne vlasti za priznavanje i računa se od vremena kada su sve neophodne informacije osigurane. Ukoliko je priznavanje odbijeno, razlozi odbijanja se navode i informacije se daju u odnosu na moguće mjere koje kandidat može poduzeti u cilju pribavljanja priznanja kasnije. Ako je priznavanje odbijeno, ili ne postoji odluka, kandidat može uložiti žalbu u razumnom vremenskom periodu.

Poglavlje IV - Priznavanje kvalifikacija koje omogućavaju pristup visokom obrazovanju

Član IV 1

Svaka članica priznaje kvalifikacije izdate od drugih članica ispunjavajući opće uvjete za pristup visokom obrazovanju za svrhu pristupa programima koji pripadaju sistemu visokog obrazovanja, osim ako se ne pokaže bitna razlika između općih uvjeta za pristup u članici u kojoj je kvalifikacija postignuta i u članici u kojoj se traži priznavanje kvalifikacije.

Član IV 2

Inače, dovoljno je da članica omogućí imaocu kvalifikacije izdate u jednoj od drugih članica, da dobije procjenu te kvalifikacije, na zahtjev imaoca, i odredbe člana IV.1 primjenjuju se mutatis mutandis na ovakav slučaj.

Član IV 3

Tamo gdje kvalifikacija omogućava pristup samo u određene vrste institucija ili programe visokog obrazovanja u članici u kojoj je postignuta kvalifikacija, svaka druga članica dodjeljuje imaocima takvih kvalifikacija pristup sličnim određenim programima u institucijama koje pripadaju njenom sistemu visokog obrazovanja, osim ako se ne pokaže bitna razlika između općih uvjeta za pristup u članici u kojoj je kvalifikacija postignuta i u članici u kojoj se traži priznavanje kvalifikacije.

Član IV 4

Tamo gdje prijem na posebne programe visokog obrazovanja ovisi o ispunjavanju posebnih uvjeta pored općih uvjeta za pristup, odgovorna vlast članice koja je u pitanju može nametnuti dodatne uvjete jednako na imaoce kvalifikacija dobivenih u drugim članicama ili procijeniti da li kandidat sa kvalifikacijama dobivenim u drugim članicama ispunjava ekvivalentne uvjete.

Član IV 5

Tamo gdje, u članici u kojoj su dobili, certifikat o napuštanju školovanja pruža pristup visokom obrazovanju samo u kombinaciji sa dodatnim kvalifikacionim ispitima kao preduvjet za pristup, ostale članice mogu stvoriti pristup prema ovim uvjetima ili ponuditi alternativu u cilju zadovoljavanja takvih dodatnih uvjeta unutar njihovog vlastitog sistema obrazovanja. Svaka država, Sveta Stolica ili Evropska zajednica mogu, u vrijeme potpisivanja ili deponiranja instrumenata ratifikacije, prihvatanja, odobravanja ili pristupa, ili u bilo koje vrijeme nakon toga, obavijestiti jednog od depozitara da se služi odredbama ovog člana, navodeći članice u kojima namjerava primijeniti ovaj član, kao i razloge toga.

Član IV 6

Bez štete na odredbe članova IV 1, IV 2, IV 3, IV 4 i IV 5, prijem u institucije visokog obrazovanja, ili na programe unutar takve institucije, može biti ograničen ili selektivan. U slučajevima gdje je prijem u institucije visokog obrazovanja i/ili programe selektivan, procedure prijema trebaju biti zasnovane u svrhu osiguravanja da je procjena stranih kvalifikacija izvršena po principu pravednosti i nediskriminacije spomenute u Poglavlju III.

Član IV 7

Bez štete na odredbe članova IV 1, IV 2, IV 3, IV 4, i IV 5, prijem u institucije visokog obrazovanja može se ostvariti uvjetovano prema dokazivanju kandidatovog dovoljnog poznavanja jezika podučavanja u institucijama, ili u drugim posebnim jezicima.

Član IV 8

U članicama u kojima se pristup može dobiti na osnovu neuobičajenih kvalifikacija, slične kvalifikacije postignute u drugim članicama procjenjuju se na sličan način kao neuobičajene kvalifikacije dobivene u članici u kojoj se traži priznavanje.

Član IV 9

Za svrhu prijema na programe visokog obrazovanja, svaka članica može priznati kvalifikacije izdate od strane stranih obrazovnih institucija koje djeluju na njenoj teritoriji prema posebnim uvjetima državnog zakonodavstva ili posebnim sporazumima zaključenim sa članicom u kojoj se nalaze ovakve institucije.

Poglavlje V - Priznavanje perioda studiranja

Član V 1

Svaka članica priznaje period studiranja završen u okviru programa visokog obrazovanja u drugoj članici. Ovo priznavanje obuhvata periode studiranja prema završenom programu visokog obrazovanja u članici u kojoj se traži priznavanje, osim ako se ne pokaže bitna razlika između perioda studiranja završenog u drugoj članici i dijela programa visokog obrazovanja koji bi zamijenili u članici u kojoj se traži priznavanje.

Član V 2

Za članicu je dovoljno da omogući osobi koja je završila period studiranja unutar okvira programa visokog obrazovanja u drugoj članici da dobije procjenu tog perioda studiranja, na zahtjev osobe, i odredbe člana V 1 primjenjuju se *mutatis mutandis* na ovakav slučaj.

Član V 3

Svaka članica omogućava priznavanje perioda studiranja kada:

- a. postoji prethodni sporazum između, s jedne strane, institucije visokog obrazovanja ili odgovorne vlasti za relevantan period studiranja i, s druge strane, institucije visokog obrazovanja ili vlasti odgovorne za priznavanje koje se traži; i

b. institucije visokog obrazovanja u kojima je period studiranja završen izdaju certifikat ili kopiju akademske svjedodžbe koja svjedoči da je student uspješno završio postavljene uvjete za spomenuti period studiranja.

Poglavlje VI - Priznavanje kvalifikacija visokog obrazovanja

Član VI 1

Do mjere do koje je odluka o priznavanju bazirana na znanju i vještinama potvrđenim kvalifikacijama visokog obrazovanja, svaka članica priznaje kvalifikacije visokog obrazovanja prenijete u drugu članicu, osim ako se ne pokaže bitna razlika između kvalifikacija za koje se traži priznavanje i odgovarajućih kvalifikacija u članici u kojoj se traži priznavanje.

Član VI 2

Za članicu je dovoljno da omogući imaoocu kvalifikacija visokog obrazovanja izdatih u jednoj od drugih članica da pribavi procjenu tih kvalifikacija, na zahtjev imaoaca, i odredbe člana VI 1 primjenjuju se *mutatis mutandis* na ovakav slučaj.

Član VI 3

Priznavanje u članici kvalifikacija visokog obrazovanja izdatih u drugoj članici imaju jednu ili obje sljedeće posljedice:

- a. pristup daljem visokom obrazovanju, uključujući relevantne ispite, i/ili pripreme za doktorat, pod istim uvjetima kao oni koji su pogodni imaocima kvalifikacija članice u kojoj se traži priznavanje;
- b. upotrebu akademske titule, podliježući zakonima i pravilima članice ili jurisdikcije iste, u kojoj se traži priznavanje;
- c. dalje, priznavanje može olakšati pristup na tržište rada podliježući zakonima i pravilima članice, ili jurisdikcije iste, u kojoj se traži priznavanje.

Član VI 4

Procjena u članici kvalifikacija visokog obrazovanja izdatih u drugoj članici može poprimiti oblik:

- a. mišljenja za opće svrhe zapošljavanja;
- b. mišljenja za obrazovne institucije za svrhu prijema na njene programe;
- c. mišljenja za svaku drugu vlast odgovornu za priznavanje.

Član VI 5

Svaka članica može priznati kvalifikacije visokog obrazovanja izdate u stranim obrazovnim institucijama koje djeluju na njenoj teritoriji prema posebnim uvjetima državnog zakonodavstva ili posebnim sporazumima zaključenim sa članicom u kojoj se nalaze takve institucije.

Poglavlje VII - Priznavanje kvalifikacija izbjeglica, raseljenih osoba i osoba sa izbjegličkim statusom

Član VII

Svaka članica poduzima moguće i razumne korake unutar okvira njenog obrazovnog sistema i u skladu sa svojim ustavnim, zakonskim i regulatornim odredbama kako bi razvila procedure zamišljene da procijene na pošten i ekspeditivan način da li izbjeglice, raseljene osobe i osobe sa izbjegličkim statusom ispunjavaju relevantne uvjete za pristup visokom obrazovanju, daljem programu visokog obrazovanja ili aktivnostima za zapošljavanje, čak i u slučajevima u kojima se kvalifikacije dobivene u jednoj od članica ne mogu dokazati kroz dokumentirane dokaze.

Poglavlje VIII - Informacije o procjeni institucija i programa visokog obrazovanja

Član VIII 1

Svaka članica omogućava adekvatne informacije o svakoj instituciji koja pripada njenom sistemu obrazovanja, i o svakom programu koji postoji u takvim institucijama, u svrhu omogućavanja odgovornih vlasti drugih članica da ustanove da li kvalitet kvalifikacija izdatih u ovim institucijama opravdava priznavanje u članici u kojoj se traži priznavanje. Takva informacija ima sljedeći oblik:

a. u slučaju članica koje su ustanovile sistem formalne procjene institucija i programa visokog obrazovanja: informacije o metodama i rezultatima ovih procjena, i o standardima kvaliteta specifičnih za svaki tip obrazovne institucije koja dodjeljuje, i programa koji vode kvalifikacijama visokog obrazovanja,

b. u slučaju članica koje nisu ustanovile sistem formalne procjene institucija i programa visokog obrazovanja: informacije o priznavanju različitih kvalifikacija dobivenih u bilo kojoj drugoj instituciji visokog obrazovanja, ili unutar bilo kojeg programa visokog obrazovanja, koji pripada njihovom sistemu obrazovanja.

Poglavlje IX

Član IX 1

Da bi olakšale priznavanje kvalifikacija u vezi sa visokoškolskim obrazovanjem, strane se obavezuju da će uspostaviti transparentne sisteme za cjelovit opis kvalifikacija koje se stiču.

Član IX 2

1. Priznajući potrebu za relevantnim, tačnim i novim informacijama, svaka članica formira ili uređuje državni informativni centar i obavještava jednog od depozitara o njegovom uspostavljanju, ili svim promjenama koje se odnose na njega.

2. U svakoj članici, državni informativni centar:

a. olakšava pristup službenoj i tačnoj informaciji o sistemu visokog obrazovanja i kvalifikacijama zemlje u kojoj je smješten;

b. olakšava pristup informaciji o sistemima visokog obrazovanja i kvalifikacijama drugih članica;

c. pruža mišljenje ili informaciju o priznavanju i procjeni kvalifikacija, u skladu s državnim zakonima i regulativama.

3. Svaki državni informativni centar ima na raspolaganju neophodna sredstva koja omogućavaju vršenje njegove funkcije.

Član IX 3

Članice promoviraju, kroz državne informativne centre ili na drugi način, upotrebu dopune diplome UNESCO-a/Vijeća Evrope ili svakog drugog uporednog dokumenta, institucija visokog obrazovanja u članicama.

Poglavlje X - Mehanizmi provođenja

Član X 1

Sljedeća tijela nadgledaju, promoviraju i olakšavaju provođenje Konvencije: a. Komitet Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji;

b. Evropska mreža državnih informativnih centara o akademskoj mobilnosti i priznavanju (ENIC mreža), utemeljena odlukom Komiteta ministara Vijeća Evrope, 9. juna 1994. godine, i Regionalnog odbora UNESCO-a za Evropu, 18. juna 1994. godine.

Član X 2

1. Komitet Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji (u daljem tekstu „Komitet“) ovim je ustanovljen. Sastoji se od po jednog predstavnika iz svake članice.

2. Za svrhe člana X 2, termin „članica“ ne primjenjuje se na Evropsku zajednicu.

3. Države spomenute u članu XI 1.1 i Sveta Stolica, ako nisu članice ove konvencije, Evropska zajednica i predsjednik ENIC mreže mogu prisustvovati sastancima Komiteta kao posmatrači. Predstavnici vladinih i nevladinih organizacija aktivnih na polju priznavanja u regiji mogu biti pozvani da prisustvuju sastancima Komiteta kao posmatrači.

4. Predsjednik Regionalnog komiteta za primjenu Konvencije o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja UNESCO-a u državama koje pripadaju evropskoj regiji također je pozvan da prisustvuje sastancima Komiteta kao posmatrač.

5. Komitet promovira primjenu ove konvencije i nadgleda njeno provođenje. U tom cilju, može usvojiti, većinom članica, preporuke, deklaracije, protokole i modele prakse u upoznavanju odgovornih vlasti članica u njihovom provođenju Konvencije i njihovom razmatranju primjene za priznavanje kvalifikacija visokog obrazovanja. Dok ne budu vezane tekstovima, članice će koristiti njihova najbolja nastojanja da ih primjenjuju, da približe tekstove odgovornim vlastima i da potaknu njihovu primjenu. Komitet će tražiti mišljenje ENIC mreže prije donošenja odluka.

6. Komitet odgovara relevantnim tijelima Vijeća Evrope i UNESCO-a.

7. Komitet uređuje linkove regionalnim komitetima UNESCO-a za primjenu konvencija o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja usvojenih pod pokroviteljstvom UNESCO-a.

8. Većina članica sačinjava kvorum.

9. Komitet usvaja svoj Pravilnik o poslovanju. Sastaje se na redovnim sjednicama najmanje svake tri godine. Komitet se sastaje prvi put u roku od godine dana od stupanja na snagu ove konvencije.

10. Sekretarijat Komiteta povjeren je generalnom sekretaru Vijeća Evrope i generalnom direktoru UNESCO-a.

Član X 3

1. Svaka članica imenuje kao člana Evropske mreže državnih informativnih centara za akademsku mobilnost i priznavanje (ENIC mreža) državni informativni centar utemeljen ili uređen prema članu IX 2. U slučajevima u kojima je više centara utemeljeno ili uređeno u članici prema članu IX 2, svi oni postaju članovi mreže, ali državni informativni centri raspolažu samo jednim glasom.

2. ENIC mreža, u svom sastavu ograničenom na državne informativne centre članica u ovoj konvenciji, nadgleda i pomaže praktično provođenje Konvencije od odgovornih državnih vlasti. Mreža se sastaje najmanje jednom godišnje na plenarnoj sjednici. Bira svog predsjednika i biro u skladu sa uvjetima.

3. Sekretarijat ENIC mreže je povjeren generalnom sekretaru Vijeća Evrope i generalnom direktoru UNESCO-a.

4. Članice sarađuju, kroz ENIC mrežu, s državnim informativnim centrima drugih članica, posebno omogućavajući im da prikupljaju sve informacije od koristi za državne informativne centre o njihovim aktivnostima koje se odnose na akademsko priznavanje i mobilnost.

Poglavlje XI - Završne odredbe

Član XI 1

1. Ova konvencija je otvorena za potpisivanje:
 - a. državama članicama Vijeća Evrope;

b. državama članicama UNESCO-a u evropskoj regiji;
c. svim ostalim potpisnicama, ugovornoj državi ili članici u Evropskoj kulturnoj konvenciji Vijeća Evrope i/ili UNESCO-voj Konvenciji o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji, koje su pozvane na diplomatsku konferenciju zaduženu za usvajanje ove konvencije.

2. Ove države i Sveta Stolica mogu izraziti svoj pristanak da budu obavezujuće:

a. potpisom bez uvjeta na ratifikaciju, pristupanje ili pristanak; ili

b. potpisom, podliježući ratifikaciji, pristupanju ili odobravanju, nakon ratifikacije, pristupanja ili pristanka, ili

c. pristupanjem.

3. Potpisi se sačinjavaju sa jednim od depozitara. Instrumenti ratifikacije, pristupanja, odobravanja ili prijema deponiraju se kod jednog od depozitara.

Član XI 2

Ova konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon što pet država, uključujući najmanje tri države članice Vijeća Evrope i/ili evropske regije UNESCO-a, izraze svoj pristanak da se obavezuju na Konvenciju. Stupa na snagu za svaku drugu državu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon datuma izražavanja njenog pristanka da se obavezuje na Konvenciju.

Član XI 3

1. Nakon stupanja na snagu ove konvencije, svaka država, pored onih koje spadaju u jednu od kategorija navedenih prema članu XI 1, može zahtijevati pristupanje ovoj konvenciji. Svaki zahtjev se upućuje jednom od depozitara, koji će to prenijeti članicama najmanje tri mjeseca prije sastanka Komiteta Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji. Depozitar također obavještava Komitet ministara Vijeća Evrope i Izvršni odbor UNESCO-a.

2. Odluka da se pozove država koja je zahtijevala da pristupi ovoj konvenciji donosi se dvotrećinskom većinom članica.

3. Nakon stupanja na snagu ove konvencije Evropska zajednica može joj pristupiti nakon zahtjeva njenih država članica, koji će se uputiti jednom od depozitara. U tom slučaju, član XI 3.2 se ne primjenjuje.

Što se tiče svih država koje pristupaju ili Evropske zajednice, Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon deponiranja instrumenta pristupanja kod jednog od depozitara.

Član XI 4

1. Članice ove konvencije koje su u isto vrijeme članice u jednoj ili više sljedećih konvencija:

- Evropska konvencija o ekvivalentnosti diploma za prijem na univerzitete (1953) i njen Protokol (1964),
- Evropska konvencija o ekvivalentnosti perioda studiranja na univerzitetu (1956);
- Evropska konvencija o akademskom priznavanju univerzitetskih kvalifikacija (1959);
- Međunarodna konvencija o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja u arapskim i evropskim zemljama koje graniče na Mediteranu (1976);
- Konvencija o priznavanju studiranja, diploma i stepena visokog obrazovanja u državama koje pripadaju evropskoj regiji (1979);

Evropska konvencija o općoj ekvivalentnosti perioda studiranja na univerzitetu (1990),

a. primjenjuju odredbe sadašnje konvencije u svojim uzajamnim odnosima;

b. nastavljaju primjenjivati gore navedene konvencije u kojima su članice u svojim odnosima sa ostalim državama članicama u tim konvencijama, ali ne i u ovoj konvenciji.

2. Članice ove konvencije uzdržavaju se da postanu članica u bilo kojoj konvenciji navedenoj u stavu 1, u kojima još uvijek nisu članica, sa izuzetkom Međunarodne konvencije o priznavanju studija, diploma i stepena visokog obrazovanja u arapskim i evropskim zemljama koje graniče na Mediteranu.

Član XI 5

1. Svaka država može, u vrijeme potpisivanja ili deponiranja instrumenata ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja, odrediti teritoriju ili teritorije na kojima će primjenjivati ovu konvenciju.

2. Svaka država može, kasnije, obraćajući se izjavom jednom od depozitara, proširiti primjenu ove konvencije na svaku drugu teritoriju određenu u izjavi. U tom pogledu, Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon datuma primitka takve izjave.

3. Svaka izjava sačinjena prema prethodna dva paragrafa može, u pogledu svake teritorije navedene u izjavi, biti povučena notifikacijom koja se upućuje jednom od depozitara. Povlačenje stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od jednog mjeseca nakon datuma primitka takve notifikacije.

Član XI 6

1. Svaka članica može, u bilo koje vrijeme, otkazati ovu konvenciju putem notifikacije upućene jednom od depozitara.

2. Takvo otkazivanje stupa na snagu prvog dana mjeseca nakon isteka perioda od 12 mjeseci nakon datuma primitka takve notifikacije. Međutim, takvo otkazivanje ne utječe na odluke o priznavanju prethodno donesene prema odredbama ove konvencije.

3. Prestanak ili prekid djelovanja ove konvencije kao posljedica povrede od strane njene članice odredbe neophodne za ispunjavanje cilja ili svrhe ove konvencije, upućuju se u skladu sa međunarodnim pravom.

Član XI 7

1. Svaka država, Sveta Stolica, ili Evropska zajednica mogu, u vrijeme potpisivanja ili deponiranja instrumenata ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja, izjaviti da zadržavaju pravo da ne primjenjuju, u cijelosti ili pojedinačno, jedan ili više sljedećih članova ove konvencije: član IV 8, član V 3, član VI 3, član VIII 2, član IX 3. Drugih zadržavanja nema.

2. Svaka članica koja je zadržala pravo prema prethodnom stavu može u cijelosti ili pojedinačno povući to sredstvom notifikacije

upućene depozitaru. Povlačenje stupa na snagu na dan primitka takve notifikacije.

3. Članica koja je zadržala pravo u odnosu na odredbu ove konvencije ne može tražiti primjenu te odredbe od druge članice; može, međutim, ako je zadržavanje djelomično ili uvjetno, tražiti primjenu te odredbe u onoj mjeri u kojoj ju je sama prihvatila.

Član XI 8

1. Nacrt amandmana na ovu konvenciju može usvojiti Komitet Konvencije o priznavanju kvalifikacija visokog obrazovanja u evropskoj regiji dvotrećinskom većinom članica. Svaki nacrt amandmana tako usvojen uključuje se u Protokol u ovoj konvenciji. Protokol navodi modalitete za njegovo stupanje na snagu, što, u svakom slučaju, zahtijeva izražavanje pristanka članica da budu obavezane njime.

2. Ne može se sačiniti amandman na Poglavlje III ove konvencije prema proceduri iz gornjeg stava 1.

3. Svaki prijedlog za amandmane saopćava se jednom od depozitara, koji će prenijeti to članicama najmanje tri mjeseca prije sastanka Komiteta. Depozitar također obavještava Komitet ministara Vijeća Evrope i Izvršni odbor UNESCO-a.

Član XI 9

1. Generalni sekretar Vijeća Evrope i generalni direktor Organizacije za obrazovanje, nauku i kulturu UN-a su depozitari ove konvencije.

2. Depozitar kod kojeg je deponiran dokument, notifikacija ili saopćenje obavještava članice u ovoj konvenciji, kao i ostale države članice Vijeća Evrope i/ili evropske regije UNESCO-a o:

- a. svakom potpisu;
- b. deponiranju svakog instrumenta ratifikacije, prihvaćanja, odobravanja ili pristupanja,
- c. svakom datumu stupanja na snagu ove konvencije u skladu s odredbama članova XI 2 i XI 3.4;
- d. svakom zadržavanju koje je u skladu s odredbama člana XI 7 i povlačenju zadržavanja koje je u skladu s odredbama člana XI 7;
- e. svakom odricanju ove konvencije u skladu s članom XI 6;

- f. svakoj izjavi u skladu s odredbama člana II 1, ili člana II 2;
- g. svakoj izjavi u skladu s odredbama člana IV 5;
- h. svakom zahtjevu za pristupanje u skladu s odredbama člana XI 3;
- i. svakom prijedlogu u skladu s odredbama člana XI 8;
- j. svakom drugom dokumentu, notifikaciji ili saopćenju u odnosu na ovu konvenciju.

3. Depozitar koji primi saopćenje ili sačini notifikaciju u skladu s odredbama ove konvencije odmah obavještava drugog depozitara o istom.

Potvrđujući ovo, dolje potpisani, usto propisno ovlašteni, potpisali su ovu konvenciju.

Sačinjeno u Lisabonu, 11. aprila 1997. godine, na engleskom, francuskom, ruskom i španskom jeziku, četiri teksta jednako vjerodostojna, u dva primjerka, od kojih se jedan deponira u arhivu Vijeća Evrope a drugi u arhivu Organizacije za obrazovanje, nauku i kulturu UN-a. Ovjerena kopija šalje se svim državama iz člana XI 1, Svetoj Stolici, Evropskoj zajednici i Sekretarijatu UN-a.

4. Tekst Sorbonske deklaracije

**Zajednička deklaracija o harmonizaciji strukture
evropskog sistema visokoškolskog obrazovanja
(Sorbonska deklaracija)⁴
*Sorbona, 25. maja 1998.***

Evropski proces je nedavno napravio izuzetno važne korake naprijed. Koliko god su važni, ne bismo zbog njih trebalo da zaboravimo da Evropa nije samo euro, banke i ekonomija: to mora biti i Evropa znanja. Mi moramo jačati i graditi na intelektualnim, kulturnim, društvenim i tehničkim dimenzijama našeg kontinenta. Njih su uveliko oblikovali njeni univerziteti, koji i dalje igraju glavnu ulogu u njihovom razvoju.

Univerziteti su rođeni u Evropi prije oko tri četvrtine milenija. Naše se četiri zemlje hvale nekim od najstarijih univerziteta, koji

⁴ Tekst prijevoda preuzet sa službene web stranice Svjetskog univerzitetskog servisa Sarajevo www.sus.ba.

otprilike sada proslavljaju značajne godišnjice, kao što to danas čini Univerzitet u Parizu. U ona vremena, studenti i profesori su se slobodno kretali i brzo širili znanje po cijelom kontinentu. Danas, previše naših studenata još uvijek diplomira a da nisu imali blagodat studiranja izvjestan period izvan nacionalnih/državnih granica.

Mi idemo ka vremenu značajne promjene u obrazovanju i radnim uvjetima, ka diversifikaciji studijskih kurseva profesionalnih karijera, kada obrazovanje i obuka tokom cijelog života postaju jasna obaveza. Mi našim studentima dugujemo, a naše društvo općenito, sistem visokoškolskog obrazovanja u kojem će im biti date najbolje prilike da traže i nađu vlastito područje izvrsnosti.

Otvoreno evropsko područje za visokoškolsko učenje nosi obilje pozitivnih perspektiva, naravno uz poštivanje naših različitosti, ali s druge strane zahtijeva stalne napore na otklanjanju barijera i razvijanju okvira za nastavni proces, koji bi pojačao mobilnost i sve tješnju saradnju.

Međunarodno priznavanje i atraktivni potencijal naših sistema direktno su povezani sa svojim izvanjskim i unutarnjim razumijevanjem. Izgleda da je na pomolu sistem u kojem bi dva glavna ciklusa, dodiplomski i postdiplomski, trebala da budu priznata za međunarodno upoređivanje i ekvivalenciju.

Mnogo od originalnosti i fleksibilnosti u ovom sistemu će se postići primjenom kredita (kao što je ECTS plan) i semestara. Ovo će omogućiti valorizaciju tih stečenih kredita za one koji odaberu početno obrazovanje ili nastavak na različitim evropskim univerzitetima i koji žele da mogu steći akademsku diplomu u pogodno vrijeme tokom života. Zaista, trebalo bi da studenti mogu ući u akademski svijet u bilo kojem trenutku svog profesionalnog života i iz različitih sredina.

Studenti na dodiplomskom stupnju trebalo bi da imaju pristup raznovrsnim programima, uključujući prilike za multidisciplinarnu studiju, razvoj znanja jezika i sposobnosti za korištenje informacijskih tehnologija.

U postdiplomskom ciklusu postojao bi izbor između kraćih magistarskih stupnjeva i dužih doktorskih stupnjeva, s mogućnostima prelaska s jednog na drugi. Na oba postdiplomska stupnja stavljao bi se odgovarajući naglasak na naučnoistraživački i autonomni rad.

I na dodiplomskom i postdiplomskom stupnju studente bi se poticalo da provedu bar jedan semestar na univerzitetima izvan vlastite zemlje. Istovremeno, trebalo bi da više nastavnog i naučno-istraživačkog osoblja radi u evropskim zemljama, osim u vlastitim. Trebalo bi u cijelosti iskoristiti podršku Evropske unije mobilnosti studenata i nastavnika, koja brzo raste.

Većina zemalja, ne samo u Evropi, postala je potpuno svjesna potrebe da potiče takav razvoj. Konferencije evropskih rektora, predsjednici univerziteta i grupa eksperata i profesora u našim zemljama angažirani su u široko rasprostranjenom razmišljanju u ovom smjeru.

Konvencija kojom se priznaju kvalifikacije visokoškolskog obrazovanja u akademskoj oblasti u Evropi dogovorena je prošle godine u Lisabonu. Konvencija je postavila nekoliko osnovnih uvjeta i priznala da bi se pojedine zemlje mogle angažirati u čak konstruktivnijem programu. Držeći se tih zaključaka, može se graditi na njima i ići dalje. Već postoji mnogo zajedničkog osnova za uzajamno priznavanje stupnjeva/diploma visokoškolskog obrazovanja u profesionalne svrhe kroz odgovarajuće direktive Evropske unije.

Naše vlade, međutim, i dalje treba da igraju značajnu ulogu u tom cilju ohrabrivanjem načina na koje se stečeno znanje može potvrditi i odgovarajući stupnjevi bolje priznavati. Mi očekujemo da ovo potakne daljnje međuuniverzitetske sporazume. Progresivna harmonizacija ukupnog okvira naših akademskih stupnjeva/diploma i ciklusa može se postići jačanjem već postojećeg iskustva, zajedničkim diplomama, eksperimentalnim inicijativama i dijalogom sa svima zainteresiranim.

Mi se ovim obavezujemo na poticanje zajedničkog referentnog okvira, čiji je cilj poboljšanje izvanjskog priznavanja i olakšavanja mobilnosti studenata, kao i mogućnosti zapošljavanja. Godišnjica Pariškog univerziteta, danas ovdje na Sorboni, pruža nam svečanu priliku da se angažiramo u nastojanju za stvaranje evropskog područja visokoškolskog obrazovanja, gdje nacionalni identiteti i zajednički interesi mogu uzajamno djelovati i jačati jedni druge za dobrobit Evrope, njenih studenata i općenito njenih građana. Pozivamo ostale države članice Unije i druge evropske zemlje da nam se pridruže u ovom cilju i sve evropske univerzitete da konsolidiraju

evropsku poziciju u svijetu kroz obrazovanje za svoje građane putem stalnog poboljšanja i ažuriranja.

Claude Allègre
Ministar nacionalnog obrazovanja,
naučnoistraživačkog rada i tehnologije
(Francuska)

Tessa Blackstone
Ministar visokoškolskog
obrazovanja
(Velika Britanija)

Luigi Berlinguer
Ministar javnog obrazovanja,
univerziteta i naučnoistraživačkog rada
(Italija)

Jürgen Ruetters
Ministar obrazovanja, nauke,
naučnoistraživačkog rada
i tehnologije
(Njemačka)

5. Tekst Bolonjske deklaracije

Deklaracija o visokom obrazovanju u Evropi – Evropski prostor visokog obrazovanja (Bolonjska deklaracija)

Zajednička deklaracija evropskih ministara obrazovanja potpisana u Bologni 19.6.1999. godine. Proces eurointegracije postao je, zahvaljujući iznimnim dostignućima u posljednjih nekoliko godina, sve stvarnija i relevantnija činjenica za Uniju i njezine građane. Očekivano povećanje Unije, kao i produbljivanje odnosa s ostalim evropskim zemljama, daju joj još šire dimenzije. U međuvremenu, svjedoci smo povećane svijesti velikog dijela političke i akademske javnosti, te javnog mnijenja o potrebi stvaranja savršenije i utjecajnije Evrope, posebno u izgradnji i jačanju njenih intelektualnih, kulturnih, društvenih, naučnih i tehnoloških dimenzija.

Evropa znanja danas je prepoznata kao nezamjenjiv faktor društvenog i ljudskog razvoja i kao važan faktor učvršćenja i obogaćenja pripadnosti Evropi, sposobna da svoje građane pripremi za izazove novog tisućljeća i osvještuje ih o zajedničkim vrijednostima i pripadnosti istom društvenom i kulturnom prostoru. Obrazovanje i saradnja u obrazovanju prepoznati su kao iznimno važni za razvijanje i jačanje stabilnih, miroljubivih i demokratičnih društava, posebno imajući u vidu stanje na jugoistoku Evrope.

Sorbonska deklaracija od 25. maja 1998. godine, utemeljena na takvim promišljanjima, istaknula je glavnu ulogu univerziteta u razvijanju evropskih kulturnih dimenzija. Naglasila je da je kreiranje evropskog prostora visokog obrazovanja od ključne važnosti za unapređenje mobilnosti građana i njihovo zapošljavanje, te za sveukupni razvoj kontinenta.

Nekoliko je evropskih zemalja prihvatilo poziv da se obavežu postići ciljeve zacrtane Deklaracijom, bilo potpisivanjem Deklaracije, bilo načelnim slaganjem s njezinim sadržajem. Nekoliko u međuvremenu pokrenutih reformi visokog školstva u Evropi dokazuje spremnost mnogih vlada da djeluju u tom smislu.

Evropske visokoškolske institucije prihvatile su izazov i preuzele glavnu ulogu u stvaranju Evropskog prostora visokog obrazovanja u duhu temeljnih načela zacrtanih u povelji Magna Charta Universitatum potpisanoj u Bologni 1988. godine. To je izuzetno važno jer upravo neovisnost i autonomnost univerziteta osiguravaju sistemu visokog obrazovanja i istraživanja stalno prilagođavanje promjenljivim potrebama, zahtjevima društva i napretku naučnih spoznaja.

Ovo je djelovanje zacrtano u pravom smjeru i sa smislenim ciljem. Međutim, bolja usklađenost i usporedivost visokoškolskih sistema zahtijeva neprekidno djelovanje kako bi se cilj u potpunosti postigao. Trebamo ga pomoći konkretnim mjerama kako bi se postigli vidljivi koraci naprijed. Sastanak održan 18. juna, na kojem su sudjelovali mjerodavni stručnjaci i naučnici iz svih naših zemalja, daje vrlo jasne prijedloge za inicijative koje treba pokrenuti.

Posebnu pažnju trebamo posvetiti povećanju međunarodne konkurentnosti evropskog sistema visokog obrazovanja. Vitalnost i djelotvornost svake civilizacije može se mjeriti privlačnošću njezine kulture drugim zemljama. Trebamo osigurati da evropski sistem visokog obrazovanja postane privlačan širom svijeta, u skladu s našom posebnom kulturnom i naučnom tradicijom.

Potvrđujući opća načela zacrtana Sorbonskom deklaracijom, uskladit ćemo svoju politiku tako da u kratkom vremenu, a svakako tokom prvog desetljeća trećeg milenija, postignemo sljedeće ciljeve za koje smatramo da su od primarne važnosti za uspostavu Evropskog prostora visokog obrazovanja i njegovu promociju u svijetu:

- Prihvaćanje sistema lahko prepoznatljivih i usporedivih stupnjeva, i uvođenje suplementa (dodatka) diplomi (Diploma Supplement), kako bi se unapređivalo zapošljavanje evropskih građana i međunarodna konkurentnost evropskog sistema visokog obrazovanja.
- Prihvaćanje sistema temeljenog na dvama glavnim ciklusima, dodiplomskom i postdiplomskom. Pristup drugom ciklusu zahtijeva uspješno završen prvi ciklus studija koji mora trajati najmanje tri godine. Stupanj postignut nakon tri godine smatra se potrebnim stupnjem kvalifikacije na evropskom tržištu rada. Drugi ciklus vodit će ka magisteriju i/ili doktoratu, kao što je to slučaj u mnogim evropskim zemljama.
- Uvođenje bodovnog sistema, kao što je ECTS, kao prikladnog sredstva u unapređenju najšire razmjene studenata. Bodovi se mogu postizati i izvan visokoškolskog obrazovanja, uključujući i cjeloživotno učenje, pod uvjetom da ih prizna univerzitet koji prihvaća studenta.
- Unapređenje mobilnosti prevladavanjem zapreka slobodnom kretanju, posebno:
 - studentima: dati priliku za učenje, omogućiti im pristup studiju i relevantnim službama;
 - nastavnicima, istraživačima i administrativnom osoblju: priznati i valorizirati vrijeme koje su proveli u Evropi istražujući, predajući ili učeći, bez prejudiciranja njihovih statutarnih prava.
- Unapređenje evropske saradnje u osiguravanju kvaliteta u cilju razvijanja usporedivih kriterija i metodologija.
- Unapređenje potrebe evropske dimenzije u visokom školstvu, posebno u razvoju nastavnih programa, međuinstitucionalnoj saradnji, shemama mobilnosti i integriranih programa studija, obuke i istraživanja.

Preuzimamo na sebe postizanje tih ciljeva – u okviru naših institucionalnih ovlasti i u potpunosti poštujući različitost kultura, jezika, nacionalnih sistema obrazovanja i autonomiju Univerziteta – kako bismo izgradili Evropski prostor visokog obrazovanja. U tom cilju nastavit ćemo saradnju među vladama, zajedno s evropskim nevladinim organizacijama koje djeluju u visokom obrazovanju.

Od univerziteta očekujemo da ponovo brzo i pozitivno djeluju i aktivno doprinesu uspjehu našeg poduhvata. Uvjereni da stvaranje Evropskog prostora visokog obrazovanja zahtijeva stalnu potporu, nadzor i prilagodbe novim potrebama, odlučili smo ponovo se sastati za dvije godine kako bismo procijenili postignuti napredak i utvrdili daljnje korake.⁵

⁵ Potpisnici: Austrija, Belgija (francuska zajednica), Belgija (flamanska zajednica), Bugarska, Češka Republika, Danska, Estonija, Finska, Francuska, Njemačka, Grčka, Mađarska, Island, Irska, Italija, Letonija, Litva, Luksemburg, Malta, Nizozemska, Norveška, Poljska, Portugal, Rumunjska, Slovačka Republika, Slovenija, Španjolska, Švedska, Švicarska, Velika Britanija.